

EHS Bulletin

Nr. 49 • Maart 2015 • Jaargang 13

INHOUD

Hoofdartikelen 3

Berichten van het bestuur
EU Parlement verwerpt voorstel
aanvaarding EHS
Somatisch onvoldoende verklaarde klachten

Wetenschap 5

Intolerantie voor geur, geluid en EMV
ALS en blootstelling aan EMV
Kanker-bevorderende werking van UMTS in
muizen
Wetenschappelijk bewijs vs waarneming en
ervaring
Communicatie tussen hersenen

Juridische zaken 11

Aanpassingen in je huis en de WMO
10 tips bij het omgaan met EHS op het werk
Wetgeving rond Wifi etc
SCENIHR 'Potential health effects of exposure
to EMF

Korte berichten 18

Peiling belangstelling Zomerweken
EHS? Meld je klachten via de website
EHS conferentie in Brussel, 18-19 mei 2015
Slimme meter, niet voor EHSers!
Verslag Nationale Gezondheidsbeurs 2015
Brabantbus zonder WiFi
NS komt met 4G in de trein
Snel internet in buitengebieden

Boek/artikel besprekingen 24

Compilatie intern. standpunten over draadloze
communicatie
Engaging with risks. Dissertatie 2015
Elektrostress niet door EMV?
Elektrostress Handboek

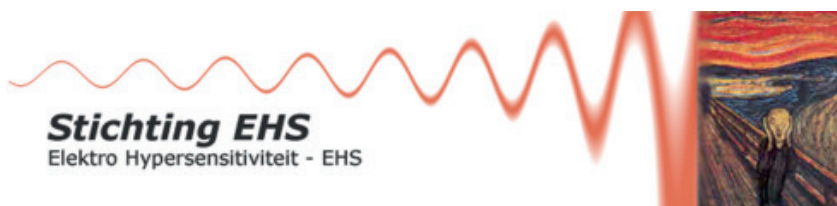
Nieuwe producten 27

Gehoorapparaat met WiFi

Reacties en Ervaringsverhalen 28

Oproep behoud Witte zones
Ziekenhuis: een positieve ervaring

Interessante links 29

Van de redactie

EHS Bulletin heeft vanaf nu een nieuw uiterlijk, maar de inhoud blijft onverminderd informatief en betrouwbaar. Meer mensen hebben kopij ingestuurd en dat verhoogt de levendigheid. Dit keer extra aandacht voor de belangrijke wetenschappelijke publicaties over – vooral – hersenen en zenuwstelsel. Begrip hiervan is van belang (1) voor een actief meedenken over begrip van het EHS probleem, en (2) sturing te kunnen geven aan discussies en onderzoeksprojecten. Daarnaast een paar sterke artikelen over hoe men de problemen met elektromagnetische velden in de werksfeer kan aanpakken. Zowel juridische als sociologische aspecten komen aan de orde. Met deze kennis wordt het eenvoudiger gewenste veranderingen op de werkplek te realiseren. Lees die stukken!

Het valt op dat we nog geen klachten hebben ontvangen van mensen die thuis een slimme meter hebben laten installeren. Geef s.v.p. door aan de redactie of u al of niet getroffen bent door de velden die er periodiek door worden uitgestraald, opdat we ons een beeld kunnen vormen van (het uitblijven?) van blootstellingsproblemen.

Verscheidene mensen hebben deelgenomen aan het wetenschappelijke ZonMW blootstellingsexperiment thuis. Graag ontvangen we ook daarover achteraf een verslag van de bevindingen en gezondheidservaringen.

Samen met alle actieve leden van de stichting EHS hebben we een schat aan informatie over de EMV-EHS relatie opgebouwd. Samenvattingen ('Lessen') van deze kennis zijn te bekijken op video-opnamen van voordrachten en lezingen door Hugo Schooneveld. In het hoofdstuk Links, Achterin vindt men onder Video's een paar kijk-suggesties. Vooral de positieve ervaring van de familie Lentjes met het overleg over de moeilijkheden van EHS patiënten met het ziekenhuis is erg bemoedigend.

De Landelijke contactdag wordt dit jaar gehouden op zaterdag 13 juni. Plaats en dagprogramma komen later. Hoofdonderwerp: 'Hoe communiceer ik als EHS'er met mijn omgeving'.

Dit EHS-bulletin is een uitgave van de Stichting Elektrohypersensitiviteit (EHS) en verschijnt 4x per jaar.

U ontvangt het bulletin:

- per post bij een donatie van €25,00 per jaar of meer
- per e-mail bij een donatie van €18,00 per jaar of meer

Graag bij overboeking vermelden 'post' of 'email'.

U bespaart ons veel tijd door u via de website aan te melden als donateur.

Administratie

Telefonisch doorgeven van aanmeldingen en wijzigingen: Marian Vrolijk, 0648491433 (alleen dinsdags tussen 18.00 en 20.00 u).

Administratie adres

Stichting EHS,
Prins Bernhardlaan 56, 3972 AZ Driebergen
Email: administratie@stichtingEHS.nl

Bankrelatie

t.n.v. Stichting EHS te Driebergen

Donaties graag jaarlijks overmaken.
IBAN: NL83 INGB 0003478207
BIC (of SWIFT-code): INGBNL2A

Algemene voorlichting:

Suzanne Kezer. Telefoon: 073 6141448
Kees Spek. Telefoon: 0543-564206
Rauwershofweg 4, 7108 BH Winterswijk
Marian Vrolijk. Telefoon 0648491433
(dinsdag en woensdags tussen 18.00 en 20.00 u).

Redactie EHS-Bulletin:

Juliette Kuiper, Hugo Schooneveld
Redactieadres:
Everlaan 10, 6705 DJ Wageningen
Email: nieuwsbrief@stichtingEHS.nl
Vormgeving: [Drukkerij Verweij](http://DrukkerijVerweij)

Website: www.StichtingEHS.nl

Ambities van de Stichting EHS

In 2002 werd de Werkgroep Elektrische Overgevoeligheid opgericht om erkenning te krijgen voor het probleem van elektro-hypersensitiviteit (EHS) in Nederland. In 2007 werd vervolgens de Stichting EHS opgericht met als doel het ontwikkelen van kennis op het gebied van interactie tussen elektromagnetische velden (EMV) en de voor EMV gevoelige mens.

Nagegaan wordt welke typen EMV bij de gevoelige mens elektrostressklachten teweeg brengen, welke stresssymptomen te onderscheiden, wat aan veldreductie kan worden gedaan om de effecten te minimaliseren en hoe aan de verworven inzichten bekendheid kan worden gegeven. Doel is ook om de overheid, gezondheidsinstanties en onderzoeksinstituten te informeren en te prikkelen tot nader onderzoek. Daartoe wordt overlegd met wetenschappers, deskundigen en beleidsmakers op meerdere gebieden, op basis van wetenschappelijke en maatschappelijke inzichten.

Oproep:

Meld uw gezondheidsklachten via de website www.stichtingEHS.nl

Vind en volg ons via www.stichtingehs.nl, Facebook en Twitter”.

NBI:

De mening van de schrijvers in de nieuwsbrieven is niet noodzakelijk die van de Stichting EHS

NB2:

De Stichting EHS kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor de waarde en juistheid van de gegeven informatie en adviezen. Gebruikers van die informatie doen dit geheel op eigen risico.

© Stichting Elektrohypersensitiviteit 2015

Overname van artikelen alleen met toestemming van de redactie.

“Algemeen nut beogende instelling (ANBI)- Stichting EHS.

Vanaf 1-1-2008 zijn giften gedaan aan goedgeoelinstellingen aftrekbaar van het belastbaar inkomen als de instelling aangemerkt is als een ANBI instelling (gebruik de zoekfunctie van de website www.belastingdienst.nl voor controle). “Let wel, ook kosten die gemaakt worden ter ondersteuning van de stichting zijn in principe aftrekbaar”.

Berichten van het bestuur

Uitbreiding lotgenoten-contact

Vaak hebben wij, mensen met EHS, minder mogelijkheden tot het maken van sociaal contact. Daarom heeft Monique Bremers, Samen met enkele andere vrijwilligsters, het initiatief genomen, om naast de bestaande informatielijn (die bedoeld is voor vragen stellen) een Sociale-contactlijn te starten. De opzet van de Sociale-contactlijn is om telefoonnummers te verzamelen om zo EHS'ers met elkaar in verbinding te kunnen brengen. Mensen die graag eens willen praten met een lotgenoot, eens een kopje koffie willen drinken met iemand uit dezelfde regio etc., kunnen met haar contact opnemen via contact@stichtingehs.nl of via de telefoonnummers van de informatielijn.

Hoe staat het met de WiFi-actie?

Webpagina

Er komt een nieuwe pagina op onze website: "WiFi op school". Het is de bedoeling dat deze medio april bekeken kan worden.

Op de site staan, behalve de nodige informatie, ook veel voorbeeldbrieven die iedereen mag gebruiken om te versturen naar bv. een schoolbestuur, een organisatie of naar een andere verontruste ouder.

Enthousiaste mensen gevraagd!

Hoe meer brieven er verstuurd worden hoe breder de actie verspreid wordt. Doe mee! Verstuur brieven binnen je netwerk. Wie heeft contacten met grote organisaties? Voor info kunt u terecht bij Ineke van der Klaauw, coördinatrice van de WiFi-actie.

Telefoon: 070-3457551. E-mail adres: ineke.vanderklaauw@stichtingehs.nl

Landelijke contactdag

De landelijke contactdag zal dit jaar gehouden worden op zaterdag 13 juni 2015. Nadere informatie en het dagprogramma volgen nog. Reserveer deze datum alvast in uw agenda.

EU Parlement verwerpt voorstel aanvaarding EHS

Op 21 januari jl. werden in de vergadering van het EU Parlement twee rapporten besproken. Een ervan, TEN/559: '[Overgevoeligheid voor elektromagnetische straling](#)', is door een paar Europese landen voorbereid en is namens de 'European economic and social committee' (EESC) ingediend door de heer Hernández Bataller (zie foto). Dat uitvoerig gedocumenteerde document bevat de argumenten om EHS als verschijnsel door de EU geaccepteerd te krijgen. De moeite van het lezen waard! Het [tegen-rapport](#) werd ingediend door de heer Richard Adams (zie foto) en bevat het advies het document niet te accepteren,

omdat het probleem EHS niet zou bestaan en de gezondheidsklachten evengoed door andere factoren kunnen worden opgewekt. Ook de Nederlander Jan Simons in het parlement was die mening toegedaan. Algemeen is de verwachting dat deze personen goed hebben geluisterd naar argumenten vanuit de elektronische industrie de acceptatie van EHS te blokkeren. De uiteindelijke stemming over de counter-opinion van Richard Adams was 136 stemmen voor, 110 tegen en 19 onthoudingen. Daarmee was een acceptatie van de ons welgevallige 'Opinion' van de baan. Later dit jaar is er een nieuwe bijeenkomst en overwogen wordt daar 'ons' document opnieuw

in stemming te brengen. De oprichter en voorzitter van de Britse EM Radiation Research Trust, Eileen O'Connor, heeft nog een goed onderbouwd document opgesteld om de heer Adams tot een soepeler houding te bewegen, maar zonder succes.

Bronnen:

<http://www.powerwatch.org.uk/news/2015-01-20-eesc-final-opinion-full.pdf>

<http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0C-CMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eesc.europa.eu%2Fresources%2Fdocs%2Feesc-2014-05117-01-01-amp-tra-en-2.doc&ei=B2jsVK2EldfmarzbpggK&usg=AFQj-CNEbz2tTquzx5kQ7KQRaF8qwUKRK8w&sig2=I3UO9EmDNI6CJCEOtXBzSw&bvm=-bv.86475890,d.d2s>

Somatisch onvoldoende verklaarde klachten (SOLK)

Somatisch Onvoldoende verklaarde Lichamelijke Klachten (SOLK) zijn klachten die langer dan enkele weken duren en waarbij na adequaat medisch onderzoek geen somatische aandoening wordt gevonden die de klachten voldoende verklaart.

Andere benamingen en voorbeelden van SOLK zijn: somatoforme stoornissen, chronische, pijnstoornis, functionele somatische syndromen zoals prikkelbare darm syndroom, chronisch vermoeidheidssyndroom en fibromyalgie, functionele klachten en onbegrepen klachten. Bij de huisarts is 30 – 50% van de gepresenteerde lichamelijke klachten somatisch onvoldoende verklaard. Ook op somatische poliklinieken in het ziekenhuis is de prevalentie van SOLK hoog: bij de neuroloog, reumatoloog, longarts, gastro-enteroloog, cardioloog, gynaecoloog en internist liggen deze percentages tussen de 41 – 66%. Ook al zijn de klachten 'somatisch' onbegrepen, medisch zijn ze eigenlijk best te begrijpen. Er zijn namelijk steeds meer biopsychosociale factoren bekend die kunnen bijdragen aan het ontstaan van SOLK. Ook zijn er diverse evidence-based behandelmethoden.

De SOLK patiënten vormen een grote en dure groep. Ze kosten €3.123 per jaar aan medicijnen in 2007. Ze gingen heel vaak naar huisartsen, specialisten, alternatieve genezers, fysiotherapeuten, en psychiatrie praktijken. Jaarlijks kost dat €3 miljard.

SOLK ontstaan vaak na een ingrijpende gebeurtenis, die of psychisch of lichamelijk van grote invloed is, een scheiding, overlijden, baanverlies e.d. Van Gijn ziet een te gevoelig afgesteld zenuwstelsel. Houtveen signaleert ook een verband met negatieve gedachten en gevoelens. Een vraag is of dat oorzaak of gevolg is. De griepgevoelens die vaak genoemd worden krijg je door stoffen die je immuuncellen maken terwijl ze de ziekmakende bacteriën of virussen te lijf gaan: de cytokinen. Die stoffen geven

overal in het lichaam kleine ontstekingen en komen ook in je hersenen terecht en veroorzaken daar dan het griepgevoel. Jeugd trauma's, stressvolle gebeurtenissen of langdurige overbelasting komen vaker voor in het verleden van SOLK patiënten, even als vroegere infecties. Het kan een overgevoelig afweersysteem veroorzaken.

Deckers-Kocken zette klinieken op met een integrale aanpak van dieet, yoga en meditatie; dit lijkt kinderen met buikklachten soms wel te helpen. "De kunst is om de aandoening niet meer te zien als een vijand die je moet verslaan". In

Duitsland, Zwitserland en de VS is integratieve geneeskunde al meer in zwang.

Noot van de Redactie: Het is opmerkelijk dat een overmatige blootstelling aan EM velden nergens genoemd worden, en er niet naar maatregelen gezocht worden om die blootstelling thuis of op het werk te verminderen.

Bron: <http://www.solk.nl/solk-in-het-kort/>

Bron: NRC artikel van Niki Korteweg
31-01-2015

J.K

Wetenschap

De originele wetenschappelijke artikelen kunnen bij de redactie worden opgevraagd voor uitsluitend eigen gebruik

Intolerantie voor geur en geluid bij elektrogevoelige mensen

Erik Notenboom

Omdat het lastig is de algemene symptomen toegeschreven aan blootstelling aan elektromagnetische velden te bewijzen hebben deze Zweedse onderzoekers gemeend een onderzoek te moeten doen waarbij de nadruk lag op het betrekken van individuele factoren in het onderzoek naar elektro overgevoeligheid en overgevoeligheid voor geluid en geur. Ze hebben daartoe via advertenties in de kranten vrijwilligers gevraagd die elektro(over)gevoelig meenden te zijn. Op grond van door de mensen zelf ingevulde vragenlijsten zijn er uiteindelijk 113 electrogevoeligen gekozen voor het onderzoek waarvan er velen meer dan 11 jaar last hadden van deze overgevoeligheid, 22% was met ziekte verlof en 26 % was met arbeidongeschiktheids pensioen . Naast de 113 electrogevoeligen deden 48 mensen aan het onderzoek mee die niet gevoelig waren, de controle groep .

De Zweedse onderzoekers zien de gevoeligheid voor EM velden als een subtype van een gevoeligheid voor omgevings factoren in

het algemeen (idiopatisch environmental intolerance). Deze gevoeligheden doen zich voor bij zeer lage en niet toxische concentraties van in de omgeving voorkomende stoffen dan wel EM velden. Daarbij wordt wat de laatste vooral gedacht aan mobiele telefoons, gebruik van beeldschermen en andere elektrisch apparatuur. van beeldschermen en andere elektrisch apparatuur.

In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van gegevens uit eerder onderzoek dat mensen die overgevoelig zijn voor EM velden vaak ook overgevoelig zijn voor geluid dan wel (prikkelende) reuk signalen. Het zal duidelijk zijn dat de verkregen reacties statistisch zijn bewerkt opdat de verkregen informatie een zo betrouwbaar mogelijk beeld geeft van wat is waargenomen. Uit de verkregen informatie is af te leiden dat 58 % van de mensen die overgevoelig zijn voor EM velden dit ook zijn voor geluid (tinnitus), (scherpe) geur stoffen en leefomstandigheden in bepaalde gebouwen.

Deze studie en andere geven aan dat er, als er rekening gehouden wordt met de privé omstandigheden van de mensen die gevoelig zijn voor invloeden vanuit de omgeving zoals EM velden er een duidelijk overlap is betreffende de invloed van verschillende omgevingsfactoren op hen. Tevens wordt een relatie gelegd tussen het voorkomen van gevoeligheid voor omgevingsfactoren als EM velden en het beïnvloeden van de hypothalamus hypofyse bijnier as, zoals bij stress. Ook zou de overgevoeligheid voor omgevingsfactoren als EM velden, geluid en geur van belang kunnen zijn bij tot nu toe medisch moeilijk verklaarbare verschijnselen. Hierbij wordt gedacht aan fibromyalgie, chronisch vermoeidheidssyndroom en snel geïrriteerd raken van het darmstelsel. Een uit balans raken van het autonome zenuwstelsel zou wellicht een rol kunnen spelen.

De resultaten geven met grote waarschijnlijkheid aan dat individuele gesteldheid (Individuele

factoren) een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van eerst intolerantie en later overgevoeligheid voor stoffen en EM velden uit de omgeving. Dat er wellicht een overeenkomstig mechanisme aan ten grondslag ligt en dat overgevoeligheid voor EM velden vaak gepaard gaat met overgevoeligheid voor (prikkelende) geur en geluid. Alles bij elkaar rechtvaardigt de uitkomst van dit onderzoek, verder onderzoek naar het belang van persoonlijke, individuele factoren bij de overgevoeligheid voor EM velden en andere medisch nog niet verklaarde symptomen.

Bron: **Steven Nordin et al. 2014:** *Odor and noise intolerance in persons with self-reported electromagnetic hypersensitivity.* *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 11, 8794-8805.

Erik Notenboom

ALS en blootstelling aan EM velden en elektrische schokken

In een aantal publicaties worden verbanden gelegd tussen het sterftcijfer door amyotrophic lateral sclerosis (ALS - ziekte van de zenuwcellen die de spieren aansturen) en langdurige blootstelling aan EM velden of elektrische schokken). Er worden ook verbanden gelegd tussen EMV en neurologische degeneratieproblemen in het algemeen; genoemd worden wel de ziekten van Alzheimer en Parkinson. In dit onderzoek is een van de hypothesen dat elektrische schokken, opgelopen op de werkplek, de kans op ALS verhogen. The Swiss National Cohort bevat 2,2 miljoen werkzame mensen die werden onderzocht op hoge en middelzware EMV belasting op twee momenten: 1990 en 2000. Tussen 2002 en 2008 werd het sterftcijfer van ALS met hoge belastingen van EMV in verband gebracht. Gepensioneerden werden uitgesloten, evenals werknemers onder de 30. Het risico op elektrische schokken werd voor ieder type werkzaamheid

volgens bepaalde normen vastgesteld.

De kans om te sterven aan ALS bleek duidelijk verhoogd te zijn als de werknemer op beide tijdstippen in 1990 en 2000 langdurig werd blootgesteld aan hoge doses EMV tijdens het werk. Als middelhoge belasting gold $0.19 \mu\text{T}$ en als hoge belasting $0.52 \mu\text{T}$.

Maar er bleek weinig samenhang te zijn tussen een verhoogde kans op elektrische schokken tijdens het werk en het sterftcijfer van ALS.

Bron: **Anke Huss, e.a. 2014.** *Occupational exposure to magnetic fields and electric shocks and risk of ALS: The Swiss National Cohort.* *Amyotrophic Lateral Sclerosis and Frontotemporal Degeneration*, Early Online: 1–6. ISSN 2167-8421 print/ISSN 2167-9223 online © 2014 Informa Healthcare. DOI: 10.3109/21678421.2014.954588

JK

Kanker-bevorderende werking van UMTS in muizen

Hugo Schooneveld

Het blijft zoeken naar de waarheid omtrent de gevaren van radiofrequente elektromagnetische velden (EMV). Is schade aan weefsels door bestraling ook echt aan te tonen? Een serie proeven met kankers in o.a. muizenlevers toont dat aan.

Eenzijds verscheen onlangs het concept-rapport van de SCENIHR 'Potential health effects of exposure to electromagnetic fields (EMF) waarin gesteld wordt dat we ons over mogelijke gezondheidseffecten geen zorgen hoeven te maken. Anderzijds staat er nu een publicatie te verschijnen van Alexander Lerchl en medewerkers, waarin wordt gerapporteerd dat de bestraling van muizenembryo's met UMTS-achtige velden leidt tot een meer dan verdubbeling van kankergroei op volwassen leeftijd, althans wanneer de muizen waren behandeld met een kankerbevorderende stof. Dit is opmerkelijk omdat Lerchl niet lang geleden nog de opvatting verkondigde dat op basis van huidige wetenschappelijke gegevens niet kon worden gezegd dat blootstelling aan zwakke velden niet kankerverwekkend is. Hij bouwt hier voort op de experimenten van Tillmann en medewerkers van enkele jaren geleden die voor het eerst vonden dat UMTS velden van tamelijk hoge veld dichtheden een vergroting van het aantal leverkankers vonden [4]. Lerchl's proeven zijn in feite een replicatie-experiment, maar nu met grotere aantallen proefdieren, lagere stralingsdoses en met een verbeterde blootstellingsapparatuur. Wellicht verwachtte hij hiermee de resultaten van Tillmann te ontcrachten, maar het tegengestelde bleek: de EMV effecten bleken juist sterker te zijn. Of de huidige gegevens het laatste woord betekenen in de discussie is niet gezegd, want ook aan deze experimenten kleven enkele beperkingen en roepen om herhaling door andere groepen. In elk geval is het voor Alasdair Philips reden om de Engelse regering te vragen nu toch echt aandacht te geven aan de gevaren van draadloze netwerken in scholen, waar leerlingen in toenemende mate aan blootgesteld worden. In dit artikel van Lerchl en

medewerkers werden flinke groepen van muizenvrouwtjes tijdens de vroege zwangerschap blootgesteld aan UMTS-achtige velden van uiteenlopende sterkte. Het gaat om de effecten op de nakomelingen. Daartoe werd gebruik gemaakt van grootschalige bestralingstoestellen die hij eerder ontwikkelde met de groep van Reinhardt [6]. Doseringen varieerden per groep tussen 2W/kg lichaamsgewicht (het toegestane maximum voor de mens) en lagere doseringen van 0,4 en 0,04W/kg. Blootstelling van de embryo's en latere muisjes was vanaf 4 dagen na de conceptie vrijwel continu, totdat ze werden opgeofferd. Intussen werden de moedermuizen 14 dagen na de bevruchting ingespoten met een kankerverwekkende stof (ethylnitrosourea – ENU) om kankerontwikkeling op gang te brengen. De bestraling zou gaan zorgen voor een versterking van de kankergroei (zie de figuur). Op een leeftijd van 70 weken werden de intussen volwassen muizen opgeofferd en onderzocht op kankerincidentie. Terwijl kankervorming in deze speciale muizenrassen spontaan voorkomt in ca 4% van de dieren, geeft een ENU behandeling een 'boost' tot ca. 14%. Daarenboven geeft bestraling met EMV een meer dan verdubbeling van een bepaald type kanker in de lever ('hepatocellulair carcinoma'), wat blijkt uit microscopisch onderzoek van meerdere organen. Overigens komen ook andere kankers voor en in andere organen, hoewel nauwelijks in het zenuwstelsel (!). Het hier gegeven geval is slechts een voorbeeld uit het veel bredere pakket van stralingseffecten. Opmerkelijk is dat al vanaf de laagste dosering van het UMTS signaal deze verdubbeling optreedt, d.w.z. bij een 50-voudige reductie van de voor mensen toegestane dosis – uitgedrukt in specific absorption rate (SAR)

W/kg-eenheden. Let op, er is geen sprake van een dosis-effectrelatie. Het is daarom denkbaar dat ook lagere doseringen effect kunnen hebben op doseringen effect kunnen hebben op kankervorming.

De vraag is wat deze waarneming ons precies leert, want er zijn wat onzekerheden gebleven:

1. Het is jammer dat niet vermeld – of onderzocht - is wat de kankerincidentie was in diergroepen die wel aan straling, maar niet aan ENU waren blootgesteld. Met andere woorden: wat is nu precies het ziekmakende effect van deze stof en wat draagt bestraling daaraan bij.

2. De bestraling geeft niet zozeer meer kankers, maar eerder een verhoging van de groeisnelheid.

3. Waarom is slechts een relatief laag percentage van de dieren vatbaar voor kanker (ca. 4%)? Wat onderscheidt deze 'on gevoelige' van de wél gevoelige dieren?

4. Mensen zullen niet gauw met een kankerverwekkende stof worden ingespoten, met een verhoogde kankerkans als gevolg. Maar we eten wel allerhande zaken die op zich in samenwerking met EMV misschien de kans op kanker vergroten. Hoe specifiek is daarom het effect van de hier gekozen combinatie van factoren?

5. De hier gebruikte dosisvermindering hield op bij 0,04W/kg. Het is denkbaar dat een verdere vermindering nog steeds effectief is. Dat zou goed uitkomen voor de verklaring van effecten van velden uit zendmasten op grote afstand. Kortom: er blijven nog vele vragen te

beantwoorden, alvorens we de betekenis van deze publicatie volledig kunnen inschatten.

Bronnen:

[1]SCENIHR 2015. Potential health effects of exposure to electromagnetic fields (EMV). 288 pp. SCENIHR adopted this Opinion at the 9th plenary meeting on 27 January 2015. http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf

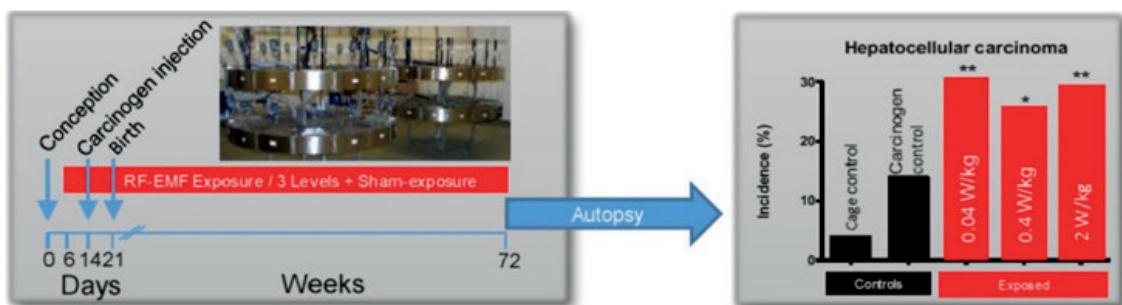
[2] A. Lerchl et al. 2015. Tumor promotion by exposure to radiofrequency electromagnetic fields below exposure limits for humans, Biochem. Biophys. Res. Commun. doi: 10.1016/j.bbrc.2015.02.151 <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006291X15003988>

[3]F. Adlkoferen H.W. Rudiger 2009. The scandal surrounding faked data in Vienna A story that has been invented in order to get rid of research resultson the biological effects of mobile radiation. http://www.next-up.org/pdf/Adlkofer_Rudiger_Vienna_Scandal.pdf

[4] T. Tillmann et al. 2010. Indication of cocarcinogenic potential of chronic UMTS-modulated radiofrequency exposure in an ethylnitrosourea mouse model. Int. J. Radiation Biol. 2010: 529-541.

[5]A. Philips 2015. In: 08/03/2015 - RF EMFs produce clear co-carcinogenic properties. <http://www.powerwatch.org.uk/news/2015-03-08-lerchl-RF-co-carcinogen.asp>

6] T. Reinhardt et al. 2007. Exposure set-ups for in vivo experiments using radial waveguides. Radiat. Prot. Dosimetry 124: 21-26.

Experimentele set-up. Linksboven de grote proffaciliteiten voor bestraling van muizen (diameter ca. 2m). Lnksonder het tijdschema van handelingen. Rechts de resultaten, uitgewerkt aan aantallen leverkankers voor en na blootstelling van dieren aan oplopende doseringen van UMTS-achtige velden. Uit Lerchl 2015.

‘Wetenschappelijk bewijs’ vs. ‘waarneming’ en ‘ervaring’

Dr. Leendert Vriens

Volgens telecomindustrieën en overheden is er geen ‘wetenschappelijk bewijs’ dat elektromagnetische velden (EMV) en radiofrequente (RF) velden, zoals die uitgestraald worden door draadloze communicatieapparatuur schadelijk zijn voor gezondheid. Los van de vraag of zo’n bewijs nodig zou zijn voor een overheid om in actie te komen wordt er in dit stuk op gewezen dat in het verleden bij grote calamiteiten zelden werd gewacht totdat het bewijs van schadelijkheid was geleverd (zie onder). Het waren dan de waarnemingen van een zeker probleem, een gezond verstand en inzicht in herstel mogelijkheden op basis waarvan in allerijl maatregelen werden getroffen om erger te voorkomen en het volk te beschermen tegen dergelijke aanvallen in de toekomst.

Er zijn veel voorbeelden te geven van ziekten en kwalen die serieuze aandacht van officials kregen op basis van pure waarneming en handelingsperspectieven. Een greep daaruit: ziekten als pokken, kraamvrouwenkoorts, cholera, Röntgenstraling, thalodamide, DES hormoon, Q-koorts etc. zijn alle behandeld op grond van ziektebeelden en ervaring, niet van wetenschappelijke vaststelling. De zekerheid kwam doorgaans veel later, zo die er überhaupt al kwam.

Er is een aantal criteria waaraan een wetenschappelijk proces dient te voldoen en die in volgorde worden afgecheckt: (1) Observeer het verschijnsel; (2) Stel een hypothese op t.a.v. de oorzaak; (3) Test de hypothese door voorspellingen te doen over verdere repercussies; (4) Zoek bevestiging van de hypothese door na te gaan of de verschijnselen eventueel op andere oorzaken kunnen berusten. Indien we deze punten toepassen op het probleem van EHS, zien we alleen maar overeenkomsten en bevestiging van de juistheid van de hypothese dat EMV gezondheidsklachten kunnen veroorzaken. (1) Men voelt zich ziek en veronderstelt het gevolg van

EMV blootstelling. (2) De gezondheidsklachten treden alleen op in de buurt van bronnen van EMV; (3) Bij reductie van de veldsterkten, door bijvoorbeeld afstand scheppen of afscherming, worden de klachten minder; (4) Er zijn in de dokterspraktijk of bij medische specialisten of andere specialistische beroepsgroepen geen afwijkingen aan lichaamsfuncties te vinden die de verschijnselen van elektrostress kunnen verklaren. Daarom zou een wetenschappelijke ‘acceptatie’ van EHS op zijn plaats zijn. Dat overheden en bedrijfsleven een acceptatie afwijzen is immoreel en beledigend en kan verklaard worden vanuit economische motieven. In sommige landen krijgt EHS steun als een ‘functionele beperking’. In Nederland is het nog niet zover.

Een uitspraak van de WHO (2000): “A demand for scientific proof is always a formula for inaction and delay and usually the first reaction of the guilty ... in fact scientific proof has never been, is not and should not be the basis for political and legal action”. Die uitspraak lijkt van toepassing op de non-acceptatie van EMV effecten.

Bron: **Dr. Leendert Vriens 2015.**

Electromagnetic fields from wireless communications and health. ‘Scientific proof’ versus ‘observation’ and ‘experiences’.

[Zie volledige referenties in het originele artikel]. <http://www.stopumts.nl/doc.php/Artikelen/9001/redirect>.

[Samenvatting in het Nederlands door HS]

Communicatie tussen hersenen

Hugo Schooneveld

We spreken wel eens van ‘telepatie’, wanneer we bedoelen dat een gedachte van de ene persoon overgenomen wordt door een persoon op afstand, buiten het normale fysieke bereik voor geluid, gezicht, of voor andere communicatievormen. Het wetenschappelijke bewijs daarvan moet waarschijnlijk nog geleverd worden. Dichterbij acceptatie staat het verschijnsel dat twee mensen die met elkaar praten sterk op elkaar gelijkende hersengolven hebben, zoals blijkt uit opnamen met elektro-encefalografie (EEG). Het komt er op neer dat de inspanning die de spreker zich getroost om een boodschap helder te formuleren, alleen door de ontvanger van de boodschap wordt ‘begrepen’ wanneer die een hersenactiviteit genereert die ofwel synchroon loopt met die van de spreker, dan wel daar wat in fase van verschilt. Maar wel dus met een zekere koppeling. Daarover later meer.

Vorig jaar verschenen er tegelijkertijd enkele publicaties die aangeven dat het mogelijk is gedachten van de een op een directe manier over te brengen naar een ander, via een bedrade of draadloze verbinding. De ‘boodschap’ kan zijn een digitaal signaal dat vanuit de ‘denker’ wordt uitgezonden en via een ontvanger door de ander weer wordt opgepikt, eventueel via internet. Samen spelen de personen een spel; de een weet niet wat de ander ziet, maar reageert op de goede manier. Een onderzoeksgroep in de staat Washington (USA) laat een persoon een computerspelletje spelen, waarbij in een gegeven situatie moet worden ‘gevuurd’ om een zeker effect te bereiken. Alleen, de intentie tot vuren wordt wel opgewekt, maar niet de bijbehorende beweging van de vinger. Die ‘wil’ tot vuren wordt op de een of andere manier in de hersenen van de proefpersoon gecodeerd en ‘meegegeven’ aan het elektro-encefalogram (EEG) dat op dat moment met geschikte uitleesapparatuur wordt geregistreerd. Dat EEG wordt nu versleuteld en verstuurd, per draad of draadloos. Het wordt opgevangen door de niet-ziende

medespeler die op een instructie tot knop-indrukken zit te wachten. Na een decoderingsstap wordt de ontvangen instructie via kleine magnetische spoeltjes door de schedel heen aan de hersenen ‘doorgespeeld’. Op verrassende wijze reageert de persoon op het goede moment met de goede beweging die de vuur-actie op de computer in gang zet. De gedachte boodschap is doorgekomen. Blijkbaar heeft de gedachte van de zendende persoon een fysiek karakter dat te midden van alle EEG ruis wordt overgedragen - en wordt ‘begrepen’ - door de ontvangende persoon. Dat is buitengewoon opmerkelijk en vraagt om nader te worden uitgewerkt. Dat is ook wel gedaan en er zijn intussen ‘kaartjes’ van hersengebieden die bij deze doorgifte van informatie betrokken zijn, maar toch ...

De betekenis voor ons is dat gedachten blijkbaar fysieke grootheden hebben, te monitoren en te meten zijn en kunnen worden afgeleid. De ontvangende persoon kan zijn gedachten daardoor laten beïnvloeden en een corresponderend gedrag vertonen. Dat zo zijnde komt er misschien op niet te lange termijn een opening voor de vraag hoe het kan dat zwakke EMV de elektrogevoelige mens van zijn stuk kan brengen. De letterlijke gedachten ‘stroom’ kan wellicht beïnvloed worden door beschadigende externe prikkels. Dat gegeven kan een oplossing vormen voor de vraag hoe EMV’s onze breinfuncties kunnen verstoren. We zullen daar zeker op terug komen.

Bron: **Rao RPN et al. 2014.** *A direct brain-to-brain interface in humans.* PLoS ONE 9(11): e111332. doi:10.1371/journal.pone.0111332

Vrij te downloaden via: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4221017/pdf/pone.0111332.pdf>

Aanpassingen in je huis en de Wet maatschappelijke ondersteuning

Martine Vriens

Veel mensen die last hebben van EMV willen graag hun huis laten afschermen. Dit omdat het noodzakelijk is om gezond te kunnen leven. Echter, hier zijn vaak hoge kosten aan verbonden. De vraag is of je dit eventueel vergoed kan krijgen? Op de mogelijkheden ga ik hier in.

De overheid heeft de taak om op te komen voor mensen in nood. Dit opdat iedereen kan deelnemen aan de samenleving. Om hieraan deel te kunnen nemen kan het voor sommige mensen nodig zijn datze voorzieningen, hulp en ondersteuning krijgen.

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Het recht op voorzieningen, hulp en ondersteuning is geregeld in de WMO. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze wet. Het doel van deze wet is het bevorderen van deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen. Mensen moeten zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving kunnen blijven. De gemeente heeft een zorgplicht op grond van deze wet, al laat het de gemeente behoorlijke vrij bij de uitvoering. De nadere regelgeving wordt per gemeente neergelegd in een verordening.

Kunnen EHS'ers onder de Wmo vallen?

De vraag is of EHS'ers ook in aanmerking kunnen komen voor voorzieningen op grond van de Wmo. Een uitspraak van rechtbank Arnhem verschaft hierin duidelijkheid. ([Rechtbank Arnhem, 19 mei 2009, AWB 08/4505](#)) In deze zaak vroeg een man om vergoeding van de kosten van raamfolie ter bescherming tegen zonlicht – vanwege zijn lichtgevoeligheid - en tegen elektromagnetische straling van de zendmast bij zijn huis. De aanvraag werd afgewezen door de gemeente. Dit omdat niet met voldoende zekerheid en objec-

tiviteit was vast te stellen dat er een oorzakelijk verband was tussen de beperkingen die de man aangaf te ervaren en de EMV die de man daarvoor aangaf. De vergoeding die hij vroeg voor de raamfolie voor zijn auto werd overigens wel toegekend. De rechtbank oordeelde echter dat dit geengrond voor afwijzing van de aanvraag kan zijn. De Wmo is uitdrukkelijk niet beperkt tot personen die door ziekte of gebrek aantoonbare beperkingen hebben, maar uitgebreid tot de ruimere groep van mensen die beperkingen in hun zelfredzaamheid ondervinden. Daarbij heeft de wetgever bewust gekozen voor brede begrippen 'met een beperking', 'chronisch psychisch probleem' en 'mensen met een psychosociaal probleem'.

De Wmo is dus niet beperkt tot die gevallen waarin iemand daar op medische gronden, naar objectieve maatstaf gemeten, op aangewezen is. Het vereiste van objectivering mag volgens de rechtbank dan ook niet worden gesteld. De gemeente moest in deze zaak dan ook opnieuw beslissen op het bezwaarschrift met inachtneming van de uitspraak. In deze zaak heeft de gemeente de voorziening ook toegekend. Bovenstaande betekent dat EHS'ers onder de doelgroep van de Wmo kunnen vallen en eventueel in aanmerking kunnen komen voor aanpassingen in de woning. Bovendien is ook nog de vraag of je niet kan stellen dat EHS'ers wel degelijk aantoonbare beperkingen hebben door ziekte of gebrek. De eis van een oorzakelijk verband die met voldoende zekerheid en objectiviteit vastgesteld moet worden is vergaand aangezien de oorzaak van veel ziektes onbekend, speculatief of complex zijn. De klachten die EHS'ers hebben zijn reëel en kunnen vaak ook wel geobjectiveerd worden en in verband gebracht worden met EMV. Er valt dan ook te twisten over de vraag of ze op grond van hun aantoonbare beperkingen door ziekte en

gebrek een beroep kunnen doen op de Wmo. Ook gezien de ontwikkelingen die gaande zijn op het gebied van EHS in Nederland en in Europa. Er is wel degelijk een zekere erkenning dat EHS bestaat en dat vermindering van blootstelling herstelbevorderend kan zijn, ook al wordt de oorzaak vaak in het midden gelaten. Dit staat in het kennis-bericht elektrogevoeligheid van 19 april 2012 van het Kennisplatform EMV & Gezondheid. Het Kennisplatform heeft bovendien tijdens de bijeenkomst van de Denkgroep Medische hulp bij elektrogevoeligheid op 18 juni 2013 aangegeven dat er een grote noodzaak is voor het bieden van hulp aan EHS'ers.

Wat moet de gemeente doen?

De gemeente mag gezien bovenstaande niet p algemene gronden mensen uitsluiten van de Wmo maar moet in elk concreet geval voorzieningen treffen die hem in staat stellen een huishouden te voeren. Hieronder dient begrepen te worden het aanwezig zijn in de woning. De gemeente moet hierbij altijd maatwerk leveren. Ook dient de voorziening afgestemd te zijn op de reële behoefte van de persoon. De belemmeringen van een persoon hoeven ook niet in direct oorzake-lijk verband te staan met bouwkundige of woon-technische aspecten. De gemeente zal dus in elk geval zorgvuldig onderzoek moeten doen naar de relevante feiten en omstandigheden

Aanvraag indienen?

Wil je een voorziening aanvragen op grond van de Wmo is de kans uiteraard aanwezig dat de gemeente dit zal afwijzen, net als bovenstaande gemeente in eerste instantie heeft gedaan. Reali-

seer je dat je mogelijk in bezwaar en eventueel in beroep moet gaan wil je slagen. Om kansrijk te zijn zal je gegevens en bescheiden moeten verschaffen die voor de beslissing op de aanvraag nodig zijn en waarover je redelijkerwijs de beschikking kan krijgen. Je kan hierbij denken aan verklaringen van artsen die aangeven dat je baat zal hebben bij afscherming. In bovengenoemde uitspraak had de man bijvoorbeeld een verklaring van een maag-darm-leverarts en een advies van de stichting Centrum Indicatiestelling Zorg die aangaven dat hij baat zou hebben bij afscherming. Verder mag een gemeente wel een eigen bijdrage vragen maar geen algemene inkomensgrenzen stellen. De gemeente zal binnen twee weken na ontvangst van de aanvraag een beslissing moeten nemen.

Belasting

Tot en met 2013 was het mogelijk om de kosten van een aanpassing aan de woning op medisch voorschrift nog af te trekken van de belasting. Tenminste dat deel waar je geen vergoeding voor kreeg, bijvoorbeeld via de Wmo. Deze aftrekpost – waar ik nog gebruik van heb gemaakt – is helaas komen te vervallen per 1 januari 2014.

Hulp nodig?

Overweeg je een aanvraag in te dienen en wil je graag advies – ook eventueel later in de procedure - kan je e-mailen martinevriens@hotmail.com of bellen naar 0497-513449.

10 Tips bij het omgaan met EHS op het werk.

Carolien Schooneveld

Als adviseur en coach in EHS-zaken ga ik mee op gesprek naar werkgevers, bedrijfsartsen, Arbodiensten, UWV-artsen en arbeid hygiënisten. Veel mensen worden ziek door installatie of uitbreiding van Wifi op kantoor. Soms zijn dit mensen die al langer weten dat zij elektrogevoelig zijn. Maar nu tref ik jonge mensen die vage gezondheidsklachten krijgen na een half uurtje op kantoor of op school. In het vorige Bulletin vertelde Martine Vriens over de juridische aspecten van haar ziekmelding door EHS. Aanvullend hierop 10 praktische tips die je bij EHS-klachten kunt toepassen.

1. Vermoeden van EHS? Ga aan de slag.

Neem je 'vage' klacht(en) serieus. Heb je de klacht(en) alleen op het werk, of ook op andere plaatsen? Onder welke omstandigheden? Hoe is het patroon van je klacht(en) en herstel? Houd dit een tijd lang nauwgezet bij. Dit noem ik de monitorfase. Hoe preciezer je kunt aangeven hoe en wat, hoe sterker je staat. En als het inderdaad EHS is: hoe sneller je jouw blootstelling aan die bepaalde stralingsbronnen kan verminderen, hoe korter de weg naar herstel.

2. Is je thuissituatie op orde?

Als EHS aan de orde blijkt te zijn werk ik met een 'Stepping-stones'-aanpak. Dit betekent: Stap 1: zorgen dat je goed slaapt. Dit betekent: stralingsarm. Desnoods op een tijdelijke plaats of met tijdelijke voorzieningen. Stap 2: stralingsarm wonen, dat je je goed voelt in je huis. Dit kan parallel lopen met Stap 3: een stralingsarme werkplek of schoolomgeving creëren. Je kunt geen maatregelen bedingen bij je baas als je niet een vergelijking kunt maken met een plek waar je je goed voelt.

3. Meld je ziek vanuit de klachten, niet de oorzaak.

Mocht de situatie op je werk onhoudbaar worden: laat je dan officieel ziekmelden vanuit je klachtenbeeld. Dat heb je immers nauwkeurig bijgehouden. Communiceer hier helder over met je leidinggevende en P&O-afdeling. Ga niet op de stoel van de (bedrijfs)arts zitten. Werk samen met de arts(en) en

beantwoord hun vragen. Misschien spelen meerdere factoren mee op je werk, die je stress bezorgen of klachten geven. Aan het eind van het gesprek kan je ingaan op jouw ideeën t.a.v. over de mogelijke oorzaak van je klachten.

4. Informeer je werkgever en bedrijfsarts over EHS

Ik merk dat de meeste artsen nog onvoldoende bekend zijn met het fenomeen EHS. Het is onmacht dat hun houding verklaart. Niet onwil. Informeren helpt: stel een informatiemap voor hen samen met informatie over EHS. Vraag bv. de gele folder en de folder Wifi op school op bij Stichting EHS, of download deze. Voeg ook artikelen toe uit andere bronnen en leg alles rustig uit, maak geen verwijten. Dan ligt de bal weer bij hen.

5. Vreemde ogen dwingen

Mochten de gesprekken moeizaam verlopen, neem iemand mee als vertrouwenspersoon. Dit is je wettelijke recht. Deze persoon kan het woord voor je doen, zonder emotioneel te betrokken te raken.

6. SOLK aanpak

In mei 2013 is de NHG Standaard SOLK ingesteld. Dit is een richtlijn voor huisartsen hoe zij kunnen omgaan met patiënten met somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten. EHS wordt als een SOLK beschouwd. De SOLK-benadering is vanuit de GGZ vooral

gericht op het psychische aspect: de patiënt moet maar leren omgaan met de klachten (...). Toch zijn elementen uit deze richtlijn zinvol voor een arts die een persoon met EHS-klachten voor zich heeft: 1) stel de persoon met klachten centraal 2) formuleer samen met de patiënt een probleemdefinitie 3) sluit andere mogelijke oorzaken uit 4) verwijst door naar een tweede-linje organisatie: dit kan Stichting EHS zijn 5) blijf contact houden met de patiënt in zijn/haar zoektocht naar herstel.

7. Tips voor bij de psychiater

Ik maak steeds vaker mee dat psychiaters goed luisteren en het verhaal van de werknemer met EHS-klachten serieus nemen. Neem voor hen dus ook een informatiemap over EHS mee.

Enkele tips:

- 1) Als je wordt uitgenodigd voor een gesprek: ga vooraf een keer naar de locatie toe en kijk of je met het secretariaat een vergaderzaal kan regelen die of uit zichzelf al het minst belast is (begaane grond, achter in een hoek), of waar je de Wifi-router of DECT-station kunt zien en deze dus af kan schermen met een stuk stralingwerende stof of aluminiumfolie. Of breng een stralingsmeter mee. Laat de wifi op de laptop uitzetten. Dit scheelt in de belasting en geeft een beetje rust.
- 2) Net als bij de bedrijfsarts: blijf rustig, geef antwoord op alle vragen, maak goed (oog-)contact met de psychiater.
- 3) Neem op papier een chronologisch, feitelijk overzicht mee: wanneer zijn welke klachten precies ontstaan, welke artsen en behandelaars heb je op welke datum bezocht, wat was hun diagnose, welke medicatie heb je ingenomen, en wat was het effect? Dit mogen ook alternatieve behandelingen zijn. Hiermee geef je aan dat je serieus met je gezondheid bezig bent en dat je de situatie een beetje op afstand kijkt bekijken.
- 4) De beste diagnose die op dit moment haalbaar is t.a.v. EHS: 'een ongedifferentieerde somatoforme stoornis', ofwel: je hebt lichamelijke klachten, maar hoe en waarom deze ontstaan is onduidelijk. Daarmee ben je uit het domein van waandenkbeelden; dat je puur aan een psychisch ingebeelde stoornis zou leiden. Dit is van groot

belang bij de beoordeling en behandeling van je 'ziekte'.

- 5) Lees het verslag achteraf goed na en geef binnen de gestelde termijn wijzigingen aan als je dit nodig vindt.

8. Werk thuis door en houd contact met je collega's

Thuis zoveel mogelijk dingen voor je werk blijven doen en goed contact houden met je collega's (laat hen werk naar je toesturen en bij je langskomen) werkt in je voordeel. Het geeft aan: bron weg, klacht weg; in een omgeving met minder blootstelling aan straling kan ik mijn werk uitvoeren. Zo kan jou ook geen werkweigering ten laste worden gelegd.

9. Vraag om een meting en noodmaatregelen

Als je baas zover is om met je te gaan praten over oplossingen (hij/zij moet dit ook wettelijk), geef dan aan dat er goede ervaringen zijn met professionele stralingmeting en de blootstelling op maat verminderen. Wij hebben binnen Emvion Coöperatie inmiddels ervaring met meerdere noodoplossingen die we op dezelfde dag als de meetsessie kunnen aanbrengen. Variërend van simpelweg verplaatsen van je werkplek, tot het wegblokken van velden van Wifi-routers en DECTs in jouw directe omgeving, tot het installeren van een EM-cabby op je kantoor: een mobiele werkplek (cabine) die volledig EHS-proof is ingericht. Zo kan een proefperiode worden ingesteld waarin gekeken wordt of vermindering van de blootstelling aan EMV helpt, of niet.

10. Juridische bijstand

Mocht alles desondanks verkeerd lopen op je werk, zorg dan voor juridische bijstand op gebied van arbeidsrecht. Liefst iemand met kennis over EHS. Wij kunnen je doorverwijzen. Vragen? Stuur een mailtje naar Carolien@SchooneveldAdvies.nl of bel me op 087-8732024 (ik ben veel onderweg, spreek een boodschap in).

Wetgeving rond WiFi **Verbod op WiFi in Franse crèches**

In Frankrijk is een wet aangenomen die WiFi-installaties in kindercrèches voor kinderen jonger dan 3 jaar verbiedt. In klaslokalen met kinderen ouder dan 3 jaar moet deze apparatuur worden uitgeschakeld wanneer deze niet wordt gebruikt. Die nieuwe wet is een primeur in Europa. Het verbod is de opmerkelijkste maatregel van nieuwe wetgeving die de bevolking beter wil beschermen tegen elektromagnetische straling. Vanaf nu is WiFi in Frankrijk verboden op alle plekken waar kinderen onder de drie jaar worden opgevangen.

In het oorspronkelijke wetsvoorstel werd er ook gepleit voor een WiFi-verbod in alle basisscholen. Maar dat voorstel werd niet opgenomen in de nieuwe wet. Wel wordt voor de basisscholen het principe van 'matiging' toegepast. De Franse basisscholen moeten voortaan hun WiFi-verbinding uitschakelen wanneer die niet wordt gebruikt.

Overige bepalingen:

- Bij de verkoop van mobiele telefoons moet worden vermeld de SAR-waarde en de mogelijkheden om de blootstelling te verlagen, zoals het gebruik van een oortje. Reclame die het gebruik van mobiele telefoons zonder deze hulpmiddelen aanmoedigt, wordt verboden.
- De gebruiksaanwijzing van internetapparatuur moet begrijpelijke informatie bevatten over de mogelijkheid om de draadloze verbinding uit te schakelen.
- In gebouwen of ruimten waar Wi-Fi-voorzieningen worden aangeboden, moet dat bij de ingang worden aangegeven.
- Het Franse 'Agentschap Telecom' meet jaarlijks de sterkte van RF-EMV (telecommunicatie-signalen), maakt deze resultaten openbaar en geeft aan waar de velden sterker zijn dan de gangbare waarden. Op die plaatsen moeten de aanbieders van mobiele telecommunicatie maatregelen nemen om de sterkte van de velden en kwaliteit van de velden te verminderen, maar

wel zo dat de dekking en kwaliteit van de diensten gegarandeerd blijft.

- Vóór plaatsing of wijziging van antenne-installaties dienen de omwonenden te worden geïnformeerd en de gelegenheid te krijgen om een zienswijze in te dienen of een dialoog met de aanbieders aan te gaan.

Bron: **Assemblée Nationale**, Wetsvoorstel 'Sobriété de l'exposition aux champs électromagnétiques, information et concertation lors de l'implantation d'installations radioélectriques', 29 januari 2015 (te downloaden via <http://www.assemblee-nationale.fr/14/ta/ta0468.asp>)

Overige ontwikkelingen

- In Taiwan wordt het verboden om kinderen jonger dan 2 jaar met iPads, smartphones e.d. te laten spelen. Voor kinderen onder de 18 jaar dienen ouders er voor te zorgen dat ze de beeldschermtijd reguleren, bijv. maximaal 30 minuten per keer. Dit betekent dat dit soort communicatie elektronica nu op dezelfde lijst is terecht gekomen als sigaretten en alcohol.
- Onderzoek geeft aan dat 7% van de Aziatische bevolking verslaafd is aan internet.
- In China is de verslaving aan elektronica een serieus probleem van een geschatte 24 miljoen kinderen. Sinds de iPad is verschenen dient deze

als belangrijkste babysit van kinderen.

- In Engeland laten de helft van de ouders kinderen meer dan 4 uur per dag aan iPads en iPhones besteden.

Bron: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2929530/Does-toddler-play-iPad-Taiwan-makes-ILLEGAL-parents-let-children-two-use-electronic-gadgets-18s-limit-use-reasonable-lengths.html>

JK

SCENIHR Opinion on 'Potential health effects of exposure to electromagnetic fields (EMF).'

Het vorige rapport uit 2009 bracht al geen goede boodschap voor degenen die een oplossing en verklaring zochten voor hun EHS problemen. Met dit rapport ('Opinion') is het er niet beter op geworden.

Er zijn in de tussenliggende jaren meer studies over de effecten van elektromagnetische velden verschenen en de resultaten er van zijn in deze opinion verwerkt. Maar het brengt ons niet dichterbij het begrip van de EMV-EHS relatie. Er is nog steeds geen fundamenteel mechanisme gevonden dat de absorptie van energie uit de diverse EMV typen (ELF, RF) op het basaal cellulaire niveau verklaart. Wel is er een nieuw hoofdstuk ingelast over de interactie tussen EMV en de levende mens. Met beroept zich hier vooral op bindingsmechanismen van fysische aard (altijd non-thermisch) of fysiologische aard (altijd thermisch), maar die zouden tot nu toe niet gevonden zijn. Kortom, de stelling blijft van kracht dat de levende mens geen gevaar kan lopen bij blootstelling aan EMV beneden de voorgestelde limieten. Of het ooit beter wordt is niet te zeggen. Weliswaar zijn er talrijke EMV effecten waargenomen op het niveau van cellen,

weefsels, organen en levende organismen, en zijn er effecten gezien op het niveau van hersenwerking, hormonaal en immuunsysteem, maar dat zijn altijd 'afgeleiden' van meer basale effecten die op zich niet zijn opgehelderd. Althans niet bij EMV regimes beneden de ICNIRP richtlijnen voor blootstelling.

Een belangrijke discussie gaat over het gebruik van de termen 'thermisch' en 'non-thermisch'. Gesteld wordt dat beïnvloeding van zuiver fysische processen non-thermisch van aard is en dat effecten op de fysiologie van cellulaire processen altijd thermisch zijn, willen ze kunnen plaatsvinden. Die veronderstelling behoeft nadere uitdieping, lijkt me. Want er zijn processen zoals het openen of sluiten van ionkanalen in celwanden, de beïnvloeding van de elektrische potentialen van neuronmembranen en andere die in wezen fysisch van aard zijn en sterk ontregelend kunnen werken. Of de mens daar dan last van heeft

is een andere zaak. Maar een goed punt is wel dat bij het hanteren van deze begrippen steeds moet worden vermeld welk exact biologisch proces wordt bedoeld met thermisch en non-thermisch. Dat dwingt tot verdieping in het betreffende fundamentele proces. Het is niet zo dat effecten gevonden bij geringe veld dichtheden automatisch niet-thermisch genoemd mogen worden. De zwakte van dit rapport zit hierin dat niet wordt tegemoetgekomen aan de wens van lezers om uitgelegd te krijgen wat er bij hun EHS ellende precies aan de hand kan zijn. Met deze 'afstandelijke' instelling en ook door de focus op uitsluitend basale energie bindingsprocessen maakt men het zich wel wat gemakkelijk. Het lijkt wenselijk dat in een vervolgrapport eens meer mensen uit de elementaire fysica en moleculaire biologie in de commissie zitting zouden krijgen. Want er is een aanhoudend

vermoeden dat het de huidige commissieleden niet onwelgevallig is dat men een dergelijke gevaar-afwendende houding kan volhouden op basis van de nu gekozen uitgangspunten. Sommige leden van de commissie hebben banden met het bedrijfsleven, wat naar buiten toe de argwaan van beïnvloeding van de uitkomsten kan versterken. Wie er in geïnteresseerd is kan de banden van de leden met het bedrijfsleven gemakkelijk in dit rapport zelf uitzoeken (pagina 3).

Info: http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenih_r_o_041.pdf

Hugo Schooneveld

Korte berichten

Peiling belangstelling EHS Zomerweken

Zomerweek Ecolonie?

Het leek mij leuk om een EHS-zomerweek op Ecolonie te organiseren, voor volwassenen. Ecolonie is een stralingsarm landgoed met camping in de Vogezes. Kijk op: www.ecolonie.org. We staan op een speciaal EHS-veld met eigen tent of caravan. 's Morgens aan het werk op het land, 's middags vrij of volg een programma naar keuze.

Zomerweek voor EHS-jongeren bij de Natuurlijke Tijd?

Voor jongeren met EHS in de leeftijd 11-18 jaar en hun ouders, op het terrein van de Natuurlijke Tijd (vlak naast Ecolonie). 's Morgens een begeleid doe-programma voor de kinderen, 's middags vrij. Periode: in de maand juni of juli 2015. Belangstelling? Stuur een mailtje voor 15 april naar: Carolien@SchooneveldAdvies.nl of bel naar 087-8732024.

CS

EHS? Meld je klachten!

Melding van klachten op de website van de stichting EHS

Op de website van stichting (www.stichtingehs.nl) is het sinds enkele maanden mogelijk om je klachten en je verhaal te melden. Doen!

Lokale GGD

Meld je klachten bij je lokale GGD (via je gemeente). Er is een bovenregionale GGD-werkgroep EMV ingesteld, waar deze lokale meldingen en verzoeken om hulp terechtkomen. Stichting EHS is in overleg met deze werkgroep om te verkennen hoe de GGD mensen met EHS kan ondersteunen.

De Kinderombudsman

Heb je een kind met EHS klachten (thuis of op school) en heb je hulp nodig? Meld dit bij de Kinderombudsman.

Tel: 0800 – 876 54 32 of stuur een mailtje met je verhaal of een verzoek via de website:

www.dekinderombudsman.nl of schrijf een brief: de Kinderombudsman, Postbus 93122, 2509 AC Den Haag.

Laat van je horen, zodat er uiteindelijk ook vanuit deze instanties meegewerkt kan worden aan oplossingen.

CS

EHS Conferentie in Brussel, 18-19 mei 2015

Ter informatie, from: "Sarrah Selatnia" sselatnia.artac@gmail.com

The **ECERI** (European Cancer and Environment Research Institute), along with **ARTAC** (French Association for Therapeutic Research Against) and **ISDE** (International Society of Doctors for the Environment) is organizing the **fifth Paris Appeal Congress** at the Belgian Royal Academy of Medicine, in Brussels. This international scientific congress will be held on **May 18th, 2015** and will be dedicated to "**Idiopathic Environmental Intolerance**" according to the WHO nomenclature. It will focus on hypersensitivities related to electromagnetic fields and to chemicals (EHS and MCS). It will bring together highly

recognized scientific experts on these topics, with the aim of providing arguments for the inclusion of these syndromes in the framework of idiopathic environmental intolerance, already recognized by the WHO.

This event will address the international scientific and medical community, as well as representatives of the European Parliament and NGOs; it will be followed by an Environmental Medicine Workshop on the following day, on **May the 19th, 2015**.

Info Paris Appeal

website: www.appel-de-paris.com.

Slimme meter, niet voor EHSers?

De Vereniging Eigen Huis rapporteert als volgt over de opties de slimme meter al of niet te accepteren. We kunnen daarover niet duidelijk genoeg zijn: accepteer die meter niet, laat de oude gewoon hangen, sta er op de slimme meter te laten vervangen als u een huis betreft waar die al was geïnstalleerd en neem geen genoegen met de optie de meter administratief te laten uitzetten. Tot dat EHSers melden dat de meters geen hinder veroorzaken.

Uitleg van Eigen Huis

Een slimme meter is een digitale energiemeter waarmee uw netbeheerder uw meterstanden op afstand kan aflezen. Met een slimme meter krijgt u beter inzicht in uw energieverbruik.

U krijgt met een slimme meter vaker een terugkoppeling van uw netbeheerder over uw verbruik. Ook kunt u uw slimme meter koppelen aan een pc of display. Daarop kunt u direct uw verbruik aflezen en ziet u waarop u kunt besparen. Daarnaast zijn er diverse applicaties voor uw slimme meter.

Hoe werkt een slimme meter?

Vanaf 2015 krijgen alle kleinverbruikers een slimme meter aangeboden. De analoge gas- en elektriciteitsmeters worden vanaf dat moment straat voor straat vervangen. Bent u nog niet aan de beurt, maar wilt u wel een slimme meter? Dan betaalt u daarvoor € 72,60. Bij de landelijke verspreiding is de meter gratis. Als u energie gaat leveren (dus als u zelf meer opwekt dan u gebruikt), en uw meter blijkt daarvoor niet geschikt te zijn, dan plaatsen alle netbeheerders kosteloos een nieuwe slimme meter. U moet hiervoor wel uw installatie aanmelden via energieleveren.nl (bijv. bij aanschaf van zonnepanelen). De procedure voor restitutie of kwijtschelden van de kosten kunnen per netbeheerder verschillen.

Wanneer krijgt u een slimme meter?

Netbeheerders bieden de slimme meter straat voor straat aan. Als u wilt weten wanneer u aan de beurt bent, kijkt u op de website van uw netbeheerder. Controleer hier wie de netbeheerder in uw regio is. Cogas Infra & Beheer, Delta Netwerkbedrijf, Endinet Groep, Enexis, Liander, Rendo Netbeheer, Stedin Netbeheer, Westland infra Netbeheer.

Slimme meter accepteren of weigeren?

Vanaf 2015 wordt de slimme meter op grote schaal aangeboden. Als u de meter krijgt aangeboden, kunt u deze accepteren, weigeren of laten uitzetten.

Accepteren

De meter wordt geïnstalleerd en de netbeheerder zet de communicatiemodule aan. De netbeheerder kan daardoor op afgesproken momenten de meterstanden op afstand aflezen. U ontvangt vervolgens elke twee maanden een verbruik- en kostenoverzicht.

Weigeren

U mag de slimme meter weigeren. Uw netbeheerder installeert dan een digitale meter zonder communicatiemodule. De meter is dan niet uit te lezen. Werkt uw meter nog goed? Dan kan deze tot het einde van de levensduur blijven hangen. U moet zelf uw verbruiksgegevens doorgeven. Huishoudens die de slimme meter weigeren kunnen geen gebruik meer maken van het dag- en nachttarief.

Uitzetten

U kunt de meter ook laten installeren, maar de communicatiemodule laten uitschakelen. De netbeheerder kan dan niet op afstand gegevens aflezen en u moet dan zelf uw meterstanden doorgeven.

Let op: Alle functies van de meter blijven volledig intact en de meter blijft ook gewoon de meetgegevens aan de netbeheerder doorgeven. De getallen worden alleen niet dagelijks verwerkt en u krijgt eens per twee maanden een gewone rekening. Er komt niemand langs de deur om de meter stand op te nemen!

Vergelijking managementsystemen

Toepassingen op een slimme meter, zoals een display of een website waarop uw verbruik is te zien, maken de meter slim. Dit soort toepassingen is nu in allerlei soorten en maten te koop. Vereniging Eigen Huis vergeleek een aantal systemen › (PDF)

Privacy

Netbeheerders en energieleveranciers zijn aan strenge privacyregels gebonden. Zij kunnen met behulp van de slimme meter niet zien wat voor apparaten u in huis heeft en wat uw leefpatroon is. De meterstanden mogen wettelijk slechts in 4 gevallen worden uitgelezen:

- 1 x per jaar om uw jaarrekening op te stellen.
- Voor een tussentijds overzicht (6 x per jaar).
- Als u van energieleverancier verandert of verhuist naar een andere woning.
- Indien noodzakelijk voor het beheer of onderhoud van het energienet.

Vaker dan hierboven beschreven wordt de slimme meter niet uitgelezen, tenzij u daar zelf uitdrukkelijk toestemming voor hebt gegeven. Als u daarvoor toestemming hebt gegeven, leest de netbeheerder de gegevens aan het einde van de dag uit en stuurt deze dan door aan de

energieleverancier of aan een onafhankelijke dienst aanbieder. De slimme meter zendt eenmaal per dag een signaal uit. Er is daardoor geen sprake van straling en het energieverbruik kan niet worden gevolgd. Wilt u vanwege privacy niet dat uw gegevens worden uitgelezen? Dan kunt u deze functie uitzetten. Een andere mogelijkheid is de slimme meter te weigeren. De meter is namelijk niet verplicht.

Slimme meter prima, maar niet verplicht
Vereniging Eigen Huis is voorstander van een slimme meter, zo lang deze:

- Bijdraagt aan de bewustwording van energieverbruik.
- Geen extra kosten voor de consument met zich meebrengt.
- De privacy van consumenten niet schendt.

Succesvolle lobby

In 2009 wilde de overheid de installatie van slimme meters verplichten. Diverse consumentenpartijen, waaronder Vereniging Eigen Huis, voerden daartegen een succesvolle lobby. Daardoor kiezen consumenten nu zelf of ze gebruik maken van de slimme energiemeter. Netbeheerders moeten daarom extra goed hun best doen om de meter te laten aansluiten bij de behoeften van consumenten.

Bron: <http://www.eigenhuis.nl/energie/overheid-en-energie-besparen/slimme-meter/#518820>

HS

Verslag van de Gezondheidsbeurs

Van donderdag 5 februari t/m zondag 8 februari 2015 werd in de jaarbeurshallen te Utrecht de gezondheidsbeurs gehouden. Een van de deelnemende organisaties op deze beurs was VEMES. VEMES staat voor 'Vereniging Meetspecialisten Elektromagnetische Straling'. De vereniging is opgericht in augustus 2014, en heeft als doel om de kwaliteit te borgen m.b.t. het meten en analyseren van elektromagnetische velden in relatie tot het welzijn en de gezondheid van personen. Al de deelnemers van deze vereniging zijn ervaringsdeskundig en hebben elkaar de laatste jaren leren kennen bij stichting EHS. Op basis van de bezoekers van de laatste jaren werd een opkomst van minimaal 30.000 mensen voorspeld. Om het gedachtegoed uit te dragen dat elektromagnetische velden en straling schadelijk kunnen zijn voor welzijn of de gezondheid leek de gezondheidsbeurs ons een prima plek. Deze kans hebben we daarom met beide handen aangegrepen. We bevonden ons in een divers landschap van aanbod van producten, leveranciers, stichtingen en verenigingen. Of je nu naar de beurs ging voor biologische voeding, massagestoelen, de tanden te laten bleken, sapcentrifuges, yoga of voor ... ? Er was voor elk wat wils. Op donderdag en vrijdag bestond het publiek vooral uit mensen die een dagje uit waren en uit scholieren. De personen die zaterdag en zondag de beurs bezochten leken meer gericht op zoek naar informatie of producten. Mensen die langs onze stand liepen gaven we of een flyer, of we startten een gesprek. Verrassend is. Met geïnteresseerde mensen voerden we gesprekken en gaven meetdemonstraties. Deze meetdemonstraties waren eenvoudig van opzet: we lieten op onze meetapparatuur de modulaties van het zendsignaal van een DECT-telefoon en een WIFI-router horen. veel mensen weten wel dat er 'overall straling om ons heen is' maar ruh 'dat hou je niet tegen', 'ik ben al beschermd door <produkt X>', of 'ik ben wel benieuwd wat je ertegen kunt doen' waren de meeste reacties. Met geïnteresseerde mensen

voerden we gesprekken en gaven meetdemonstraties. Deze meetdemonstraties waren eenvoudig van opzet: we lieten op onze meetapparatuur de modulaties van het zendsignaal van een DECT-telefoon en een WIFI-router horen. Met een luisterspoel aangesloten op een luidspreker konden we de bezoekers van de beurs laten horen dat de elektronica van een mobiele telefoon altijd 'aan de slag is'. Tja mensen, en dat apparaat hebben de meeste onder U de hele dag in hun broekzak! Met deze eenvoudige meetdemonstraties hebben we een hoop mensen bewust gemaakt dat er in de directe nabijheid pittige stralingsbronnen aanwezig kunnen zijn. Dat er al kinderen niet meer naar school kunnen gaan in Nederland omdat ze daar, nadat de WIFI is uitgerold, gezondheidsklachten krijgen ..., was voor een hoop mensen een verontrustend nieuwtje. Met de nodige informatie, en de door ons verstrekte tips om op een eenvoudige manier in de eigen omgeving sterke stralingsreductie te bereiken, vervolgden de bezoekers hun weg op de beurs.

De beursorganisatie had voor ons elke dag tijd voor een lezing ingepland. Het onderwerp van deze lezingen was 'elektromagnetische velden en gezondheid'. Jan Rutger Schrader heeft donderdag en zaterdag namens VEMES een

Standbemanning op die dag: Hugo Schooneveld, Han Vrijmoed, Jan Hulsbos. Foto: P.Veld.v.Z.

lezing gehouden. Hugo Schooneveld heeft voor ons op vrijdag de lezing verzorgd en Carolien Schooneveld op zondag. Jammer dat de lezingen waren ingepland om 16.15 uur; op dit tijdstip gingen de eerste bezoekers al weer richting huis. Al met al was het voor VEMES een geslaagde beurs. We hebben veel mensen kunnen bereiken met onze boodschap. Ook gingen

we regelmatig eens buurten bij andere organisaties zoals de ME-CVS-vereniging, de Lyme vereniging, allergievereniging of de CLPD. Op de volgende gezondheidsbeurs zullen we waarschijnlijk weer van de partij zijn!

Namens VEMES, Jan Hulsbos, de bouwbioloog.

Petitie Brabantbus-zonder-wifi

De provincie Noord-Brabant gaat er zonder meer vanuit dat iedereen wel vóór het installeren van wifi in de bus zal zijn. Dit is in strijd met de door de provincie geponeerde visie Openbaar Vervoer 2006-2020: "OV in Brabant Snel-Schoon-Sociaal". Maar wifi is niet schoon, want wifi in het openbaar vervoer schaadt regelrecht de gezondheid van alle reizigers, omdat de stralingsbelasting in vervoersmiddelen extreem hoog is. Daarom is wifi ook niet sociaal.

De Stichting EHS heeft een petitie opgesteld, omdat het steeds duidelijker wordt dat wifi hoofdpijn en concentratiestoornissen veroorzaakt, zowel bij de passagiers als bij de chauffeur (m/v) die de verantwoording heeft om iedereen veilig op de plaats van bestemming te brengen.

Tekent u mee? Iedereen, ook niet leden, wordt hiertoe uitgenodigd.

U vindt de petitie onder <http://buszonderwifi.petities.nl>

Hartelijk dank namens ieder die gezond wil reizen!

NS komt met 4G in de trein

De NS gaat de slecht werkende wifi -verbinding in treinen aanpakken. Het huidige systeem is te traag, aldus NS- woordvoerder Eric Trinthamer. De NS gaat gefaseerd overstappen op 4G. De stabiliteit van de verbindingen moet daardoor beter worden en ook zullen reizigers een sneller internet gaan ervaren.

Bron: Telegraaf, 29 januari 2015

Noot van de redactie: De stralingsbelasting in treinen is momenteel al veel hoger dan ook voor niet -EHSers toelaatbaar is voor de gezondheid. 4G gaat daar helaas nog een schepje bovenop doen. Laat de redactie s.v.p. weten hoe u 4G signalen in de trein ervaart.

Snel internet in buitengebieden bevorderd

Gebruik maken van radiofrequenties voor draadloos snel internet, de mogelijkheid om met Europees geld investeringen rond te krijgen en lagere kosten voor het aanleggen van een vast telecomnetwerk. Dat zijn de extra mogelijkheden die minister Henk Kamp van Economische Zaken (EZ) initieert om snel internet in buitengebieden verder te bevorderen. Dat schrijft de bewindsman vandaag in een brief aan de Tweede Kamer.

Minister Kamp: "Snel internet draagt bij aan meer ondernemerschap en economische groei. Bijna alle huishoudens en bedrijven in Nederland hebben al toegang tot een snelle internetverbinding. In buitengebieden zijn er tientallen lokale initiatieven van gemeenten en provincies voor sneller internet. Deze extra maatregelen vanuit het kabinet komen daar nu bij. We willen snel internet stimuleren voor de ruim driehonderd-duizend bewoners en bedrijven in dunbevolkte gebieden die deze toegang nog niet hebben, zodat ook de economie in de regio kan worden aangejaagd."

Vanaf 1 september kunnen ondernemers een vergunning aanvragen om via een radiofrequentie in een bepaald gebied draadloos internet aan te bieden. Op deze manier worden huishoudens of bedrijven verbonden met een zendmast die gekoppeld is met het internet. Het Europees Fonds voor Strategische Investeringen (EFSI)

biedt mogelijkheden voor bedrijven om extra geld op te halen voor toekomstige investeringen. Het ministerie van EZ zet er dit jaar in Brussel op in dat projecten op het gebied van snel internet in aanmerking kunnen komen voor dit fonds. Tenslotte wil de bewindsman het fiscaal mogelijk maken dat telecommunicatie-infrastructuur, zoals kabels en buizen, langer ongebruikt in de grond mogen liggen, zonder dat er belasting over moet worden betaald. Hiermee wordt de aanleg van extra capaciteit voor de aanleg van snelle netwerken, ook in de buitengebieden, gestimuleerd.

Bron: Ministerie van economische zaken. <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez/nieuws/2015/03/09/snel-internet-in-buitengebieden-bevorderd.html>

Noot van de redactie: Deze plannen voor extra masten doorkruisen wellicht de door ons gestarte actie om in buitengebieden ruimte te behouden voor mensen die juist NIET bestraald willen worden door zendmasten, van welke aard dan ook. Het doorkruist ook de handtekeningactie van Eke Vriens en de vele ondertekenaars van de petitie die de 2e Kamer later deze maand zal vragen ruimte te houden voor 'Witte zones'. Zie de 'Oproep behoud witte zones' elders in dit blad.

Compilatie internationale standpunten over draadloze communicatie

Leendert Vriens

Dit is een compilatie met informatie over maatregelen en adviezen van organisaties en overheden over toepassing van EM (elektromagnetische) straling van mobieltjes, snoerloze (DECT) telefoons en WiFi.

Dit grote document bevat een vrijwel volledige opsomming van alle maatregelen en waarschuwingen die in vele landen in de loop der jaren zijn uitgevaardigd tegen de gevaren van draadloze communicatiesystemen. De compilatie bestrijkt de periode van 1932 tot februari 2015. Hyperlinks verwijzen naar de originele docu-

menten, die voor het merendeel via het internet te downloaden zijn. Het verwijst ook naar andere belangrijke overzichten van deze problematiek. Handig voor mensen die in hun stukken of acties zoeken naar de originele documenten. Pijnlijk duidelijk is dat in Nederland geen belangrijke uitspraken van de overheid zijn te melden. Deze compilatie is ook digitaal beschikbaar: (www.stopumts.nl/doc.php/Artikelen/7294/re-dir)

Omgaan met risico's

Proefschrift van Marijke Hermans

Zoals bij elk proefschrift dat binnenkomt begint men met het lezen van de 'stellingen' om de achtergrond van de promovendus helder te krijgen. Ook hier geven de eerste stellingen al een indicatie waar de volumineuze verhandeling over gaat (verkort):

- Conflicten rond de plaatsing van masten zijn geen technisch probleem met sociale aspecten, maar een sociaal probleem met technische aspecten.
- Landelijke regels uitvaardigen zonder rekening te houden met locale zorgen en de kennis van de locale autoriteiten versterken de controverses.
- Door de beschikbaarheid van het internet ontstaat er bij burgers een sterk expertisenetwerk, waardoor burgers zich mondiger gaan opstellen.

Dit boek is interessant voor ieder die geïnteresseerd is in de manier waarop de overheid gehandeld heeft rond de brede commotie over de plaatsing van zendmasten, en daardoor het falen van het overleg tussen belangengroepen. Zoals bekend heeft het ministerie van

– destijds – VROM besloten een dialoog te bevorderen tussen ongeruste burgers, lagere en hogere overheden en economische machten. In 2007 startte men met het Kennisplatform elektromagnetische velden en gezondheid als discussieforum, en in 2001 werd de financiering voor drie jaar gecontinueerd. Er waren twee fora: voor wetenschap en voor communicatie, alle bemand door personen betaald uit de eerste geldstroom.

Tevens waren er verscheidene vertegenwoordigers van maatschappelijke 'non-gouvernementele organisaties; naast de stichting EHS waren dat o.a. StopUMTS, NIBE en NPS. In het bredere publieke debat namen ook Belgische groeperingen deel.

Schrijfster heeft zich voor dit promotieonderzoek tot doel gesteld de hele procesgang in kaart te brengen, zonder een waardeoordeel uit te spreken over wie er nu eigenlijk gelijk heeft: Daartoe heeft ze met alle partijen gesproken, heeft ettelijke buurtvergaderingen en bijeenkomsten van het Kennisplatform en van Zon-MW bijgewoond en personen bezocht.

Zij kan afstandelijk naar de uiteenlopende opvattingen en argumenten

kijken. Daaruit distilleert ze de volgende punten:

- De overheid heeft de bezorgdheid en emoties van de burger de laatste 10 jaar gebagatelliseerd. Mensen zijn als leken gezien die slechts van betrouwbare informatie dienden te worden voorzien om de controverses te overwinnen en meer meegaand te

worden [mijn woorden –HS].

- Voor de overheid stond het vast dat van EMV onder de maximale blootstellingnormen geen gezondheidseffecten te verwachten waren. Het Kennisplatform en het Antennebureau van Agentschap Telecom werden aangewezen om die kennis – in begrijpelijke termen en ‘betrouwbaar’ over te brengen.

- De overheid ging er met de Gezondheidsraad van uit dat wetenschappelijke artikelen niet aantoonde dat er van schade sprake was –of kon zijn. Onzekerheden bij de interpretatie van publicaties kende men niet. Kern van de controverses was dat de overheid er van uit ging dat schadelijke effecten van EMV alleen veroorzaakt konden worden via ‘thermische effecten’, d.w.z. na opwarming van het weefsel. De blootstellinglimieten waren door de International commission for non-ionizing radiation protection (ICNIRP) juist opgesteld om opwarming te voorkomen. Daar stond volgens de burgers tegenover dat talrijke wetenschappelijke publicaties aantonen dat ook fysiologische effecten op weefsel optreden zonder dat van verwarming sprake is (‘non-thermische effecten’), en wel bij bijzonder geringe veldsterkten. Het Wetenschapsforum van het Kennisplatform heeft deze argumenten nooit willen accepteren.

- Bezorgde burgers echter presenteerden onderzoeken die wel degelijk duiden op mogelijk nadelige effecten op mens en dier. Maar uit de mond van ‘leken’ werden deze suggesties steeds van tafel geveegd.

- Zo ontstond de merkwaardige situatie dat ‘de’ wetenschap als scheidsrechter werd aangesteld om het gelijk aan de een of andere partij toe

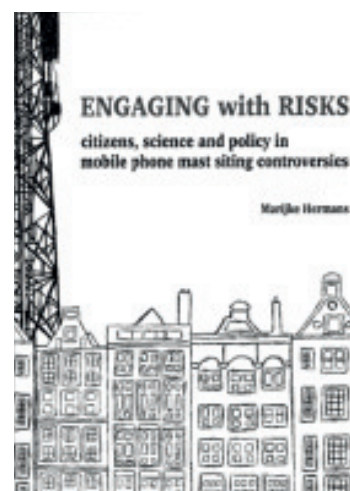
te kennen, waarbij begrippen als onzekerheid, voorzorgbeginsel, betrouwbaarheid, partijdigheid en economische belangen door elkaar heen liepen zonder dat de partijen nader tot elkaar kwamen. Sterker nog: velen in het kamp van de burgers begonnen te twifelen aan de oprechtheid en waardevrijheid van ‘de’ wetenschap; wetenschap zou maakbaar zijn: wie betaalt bepaalt. Merkwaardig is dus dat wetenschap, aanvankelijk als informant en rechter naar voren gehaald, soms eindigde in de beklagdenbank.

Boeiend om te lezen en rijk gedocumenteerd, belangrijk voor latere geschiedschrijvers. De betekenis van dit werk is dat het inzichtelijk maakt hoe traditioneel gespreksmanagement verkeerd aankomt bij mondige burgers van nu. Hermans’ conclusie is dan ook dat het tegenwoordig noodzakelijk is burgers te betrekken bij alle fasen van projecten waar het de inrichting van hun leefmilieu betreft.

We mogen hopen dat deze conclusies ook in toegankelijke wetenschappelijke publicaties worden vastgelegd.

Bron: **Marijke Hermans 2015.** *Engaging with risks. Citizens, science and policy in mobile phone mast siting controversies.* Proefschrift Universiteit Maastricht. 250 pp.

HS

Ziekenhuis: een positieve ervaring

Verslag van Alice en Peter Lentjes

Afgelopen jaar heb ik met Gelre ziekenhuizen gemaïld over het probleem, dat ik stralingsgevoelig ben. Dit betekent dat ik gezondheidsklachten krijg van de elektromagnetische velden (EMV) van draadloze communicatie, zoals zendmasten, mobieltjes, WiFi, DECT telefoons. Ik vroeg: Stel dat ik plotseling naar een ziekenhuis moet, zijn er dan ruimtes waar ik wezen kan?

Ik was aangenaam verrast dat ze mijn klachten serieus nemen en dat het niet afgedaan werd als psychisch. De stralingsdeskundige is ermee bekend maar het is niet eenvoudig een stralingsarme ruimte te creëren. Het gaat dan vooral om een stralingsarme wachtruimte. De behandelruimtes zijn niet geheel 'schoon' te krijgen, er is ook de nodige elektrische apparatuur die je natuurlijk niet uit kunt zetten. Mensen reageren verschillend op verschillende velden en dat maakt het ook moeilijk, want welke waarden zijn dan nog acceptabel? Toch gaan ze aan de slag; informatie inwinnen bij deskundigen en kijken wat er mogelijk is. Ik ben niet de enige met dit verzoek en dit onderstreept het belang van je mond los doen: veel EHSers gaan sowieso geen ziekenhuis in als er geen nood is (net zoals ik dat nooit deed tot er wel nood was). Het is echt belangrijk dat mensen aangeven waar ze behoefte aan hebben, in dit geval ziekenhuizen.

Op 6 maart jl. hebben we weer overleg gehad met het Gelre ziekenhuis Zutphen. Mijn eega was er lijflijk aanwezig, ik via de telefoon. Men heeft mijn verzoek serieus genomen. Het overleg heeft geleid tot het op korte termijn aanschaffen van een mobiele klamboe. Mobiel, zodat deze overal ingezet kan worden waar nodig. Zowel in wachtruimtes als bij een opname. Daarnaast wordt er een protocol opgesteld om zorgverleners in het ziekenhuis voldoende te informeren hoe adequaat te handelen als er een EHS patiënt komt; dit geldt zowel voor spoedeisende hulp, voor poliklinisch bezoek als voor ziekenhuisopname. De samenwerking tussen patiënt en zorgverlener is belangrijk: patiënt moet aangeven dat er sprake is van EHS

en welke klachten dit geeft. Zorgverlener moet informeren over de mogelijkheden. Als je naar het ziekenhuis moet, altijd aangeven dat er sprake is van EHS zodat men daar (in de toekomst) het protocol in werking kan zetten en de klamboe voor je klaarstaat.

Als je als EHS-er plotseling naar het ziekenhuis moet, is er haast en soms kun je niet aangeven dat je EHS hebt als je bijv. een ongeluk hebt gehad en buiten kennis bent. Een EPD (Elektronisch patiënten dossier) is in dit geval raadzaam: laat erin zetten dat je EHS hebt, welke klachten dit geeft en waar op gelet moet worden. Laat iemand uit je omgeving melden dat er sprake is van EHS. Ik heb hen mijn klachtenlijst gestuurd. Dit is belangrijk bij bijv. operaties: ik krijg bloeddrukval (duizelig), spierkrampen (begint vaak in de nek) en hartkloppingen van te veel EMV. Deze klachten zijn vrij algemeen, maar elke EHS-er heeft zijn eigen klachtenpallet. Als men dit niet weet, kunnen de klachten verkeerd geïnterpreteerd worden en behandelt men je wellicht foutief (meer of minder anesthesie oid). Daarom is een protocol ook zo belangrijk. Voor voedselallergie bestaat zoiets al, voor EHS komt het er dus aan. Het Gelre ziekenhuis heeft elektrische bedden die dubbel geaard zijn, maar indien gewenst kan de stekker er uit. [Dat is belangrijk omdat de elektrische hoogtevastelling een sterke en onaangename laagfrequente straling afgeeft die door het matras heen gaat, ook in rusttoestand (Red.)]. Op de langere termijn gaat men bekijken wat en hoe men nog meer aan EHSers tegemoet kan komen. Het Gelre ziekenhuis in Zutphen is in gesprek met het ziekenhuis Doetinchem dat ook met dit onderwerp bezig is.

Hugo Schooneveld: Elektrostress Handboek

Verschenen: **Elektrostress Handboek**
– Leren omgaan met
elektromagnetische velden
Door
Hugo Schooneveld

272 pagina's – Full colour, 4-2014
ISBN 978-90-90227793-6
Verkrijgbaar bij via de
boekhandel. Prijs €29,95
Info: www.hugoschooneveld.nl

Nieuwe producten

Gehoorapparaat met WiFi

Bij een huismeting bij een elektrogevoelige werd HanVrijmoed de vraag gesteld of ik eens het gehoorapparaat kon meten. Deze had hij net en had aangegeven in de winkel dat hij stralingsgevoelig was. Verkoopster verkocht hem onderstaand model en stelde het in met de PC. (Er is geen belletje gaan rinkelen bij de klant!). Nu blijkt bij nameting met de HF59B en isotrope antenne dat er op 20 cm afstand een veld heerst van $40\mu\text{W}/\text{m}^2$, 10Hz pulserend. En dat direct aan het hoofd en in het oor! Een gruwel.

Klant gaat het apparaat toch maar terugbrengen. Het was zo makkelijk geweest in combinatie met de telefoon en smartTV. Android en iOS compatible.

Het gaat hier om een gehoorapparaat van Beltone type True 963DW
<http://www.beltone.nl/~media/DownloadLibrary/Beltone/00-local-downloads/NL/True/datasheet%2063dw.ashx?la=nl-NL>

Vraag van de redactie: Zijn er intussen soms meer van die typen met WiFi?

Oproep voor behoud witte (stralingsarme) zones

Voor mensen die ziek zijn door de
elektromagnetische straling van draadloze communicatie
van o.a. zendmasten, wifi, smartphones
Ondersteunt u onze actie mail dan naar
wittezones112@gmail.com

Deze actie wordt ondersteund door
Stichting EHS, Verminder-electrosmog, Nationaal Platform Stralingsrisico's (NPS),
Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie (NIBE), Partij voor Mens en
Spirit,

Stichting Kennisplatform ElektroMagnetische Straling

De straling van draadloze communicatie (zendmasten, smartphones, wifi enz.) is gevaarlijk voor de gezondheid. Veel mensen zijn al ziek door deze straling en hebben een stralingsarme omgeving nodig. Wij pleiten daarom voor het behoud van de paar 'witte (stralingsarme) zones' die er nog in Nederland zijn. Het CDA in de Tweede Kamer wil echter dat de telecomproviders 100% mobiele dekking gaan bieden, omdat in de grensgebieden wordt geklaagd over de slechte mobiele bereikbaarheid van 112. Er is nu een dekking van 99,5%, bij 100% mobiele dekking verdwijnen helaas de 'witte zones'. Dit voorjaar gaat de Tweede Kamer in debat met de ministers van Economische Zaken en van Veilig-

heid en Justitie over de bereikbaarheid van 112. Het is van groot belang een tegengeluid te laten horen. Daarom willen we de volgende brief (z.o.z.) naar de Ministers en Tweede Kamerleden sturen. Onze oproep staat sinds 1 oktober 2014 op StopUMTS en loopt tot eind februari 2015. Op 20 januari 2015 waren er 830 ondertekenaars. Ondersteunt u deze brief wilt u de witte zones behouden mail dan naar:
wittezones112@gmail.com met uw naam en woonplaats en evt. titel en verhaal. Dr. Leendert Vriens, webmaster van www.stopumts.nl

Eke Vriens

Interesante links

SCENIHR 2015. *Potential health effects of exposure to electromagnetic fields (EMV).* 288 pp.

Opinion adopted at the 9th plenary meeting on 27 January 2015. http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf

Christos Baliatsas 2015. *Non-specific physical symptoms in relation to the actual and perceived exposure to EMF and the underlying mechanisms; a multidisciplinary approach.* **Aspecifieke gezondheidsklachten in relatie tot EMV.** Proefschrift RUU / RIVM 2015 (200 pp.).

<http://www.zonmw.nl/nl/projecten/project-detail/non-specific-physical-symptoms-in-relation-to-the-actual-and-perceived-exposure-to-emf-and-the-under/samenvatting/>

Dr Erica Mallery Blythe 2014. *Electromagnetic Hypersensitivity - A Summary* WORKING DRAFT Version 1. 79 pp. <http://www.iemfa.org/wp-content/pdf/Mallery-Blythe-v1-EESC.pdf>

Harald Haas: Wireless data from every light bulb. 12:51 min. TED Talk 2011

http://www.ted.com/talks/harald_haas_wireless_data_from_every_light_bulb#t-746526

Gezondheidsraad 2015/02. *Gezondheidsrisico's van leds.* (16 pags.) Licht van leds verstoort de biologische klok. http://www.gr.nl/sites/default/files/201502_leds.pdf

Leendert Vriens 2015. *Compilatie met informatie over maatregelen en adviezen van internationale organisaties en overheden over toepassing van EM (elektromagnetische) straling van mobieltjes, snoerloze (DECT) telefoons en WiFi.*
<http://www.stopumts.nl/doc.php/Artikelen/7294/redirect>

<http://www.stopumts.nl/pdf/Compilatie-RF-straling-feb-2015.pdf>

Leendert Vriens 2015. *Electromagnetic fields from wireless Communications and health; 'Scientificproof' versus 'observation' and 'experiences, met vooral op de laatste pagina een mooi quote uit een publicatie van de WHO die de basis van het Nederlandse overheidsbeleid onderuit haalt. Nieuwe bijgewerkte versie.* <http://www.stopumts.nl/pdf/EMF,%20scientific%20proof,%20health.pdf>

Hoortoestel Beltone True 17.9.6. *Nieuwste type digitale telefoon met draadloze WiFi connectie met smartphone of tablet (zie artikel in dit blad).*

<http://www.beltone.nl/~media/DownloadLibrary/Beltone/00-local-downloads/NL/True/datasheet%2063dw.ashx?la=nl-NL>

Video's

Dr. Dietrich Klinghardt: *Smart meters end Health. Health crisis of our time.* Video 43 min.

https://www.youtube.com/watch?v=b_wxM6IAFI&feature=share 43:11 min.

Petter Claesson speaks to Professor Olle Johansson (Karolinska Institute) about *Electro Magnetic Radiation**, 8th of February, 2015, at the Conscious Consumer Network TV [channel.http://www.buurgerwelle.de:8080/helma/twoday/bwnews/stories/6256/](http://www.buurgerwelle.de:8080/helma/twoday/bwnews/stories/6256/)

Waalre informatieavond. 5 juni 2014 Gemeente Waalre i.s.m. initiatiefgroep *Verplaats UMTS Hoogh Waalre.* Deelnemers paneldiscussie o.a. Marieke van Ballegooij (GGD), AdèleDummer (Antennebureau), Leendert Vriens (Stop UMTS), Alja Hoeksema (Mens en Samenleving) en Jan Hulsbos. Gespreksleider Mariette van Wissen. <https://www.youtube.com/watch?v=ewmgPZvrBHQ>

Hugo Schooneveld - Overzicht van registraties van voordrachten

Wat doet de Stichting EHS? 26:30 min

De Nationale Stralingsdag, 30 mei 2013. VIBE Den Bosch - Organisatie Raymond Lescrauwaet. <https://www.youtube.com/watch?v=C9mEfXbkPF4>

Biologische Effecten van EM Straling Duur 2:34 uur

HealingSoundMovement TV dialoog in 2013, publ. 17-1-2014. Deelnemers: Leendert Vriens, Michiel Haas en Hugo Schooneveld, o.l.v. John Consemulder.

<https://www.youtube.com/watch?v=6u963JaOCWE>

Lessen over omgaan met elektromagnetische velden. Compilatie door John Consemulder van de bijdragen van Hugo Schooneveld Duur 24:17 min.

https://www.youtube.com/watch?v=ifYzlOUWp_4

Lessen over elektrohypersensitiviteit (EHS). Videoregistratie van een lezing in de Openbare Bibliotheek te Wageningen op 20 november.2014.

Vier delen:

1. *Inleiding: Het verband tussen elektromagnetische velden en elektrostress.* 8:17 min.

<https://www.youtube.com/watch?v=QCswqGUsySc>

2. *Wat zijn elektromagnetische velden?* 21:31 min.

<https://www.youtube.com/watch?v=nMlmoXtRiyY>

3. *Het nut van veldreductie.* 6:09 min.

https://www.youtube.com/watch?v=LVF4ddt_4II

4. *Ziek van straling.* 44 min.

<https://www.youtube.com/watch?v=CPL59Q93zYk>

Nieuw! **Huur nú** uw afschermbaldakijn

✓ **Bouwbiologie:**
elektromagnetische velden en
-straling, luchtkwaliteit, schimmels

✓ **Bouw-energieprestaties:** labels,
maatwerkadvies, binnenmilieu
profielen

✓ **Bouwtechnokeuringen**

ing. Jan Hulsbos
De Bouwbioloog®

Ranonkelstraat 9 2161 XL Lisse

tel. 0252 - 861 812

info@debouwbioloog.nl

debouwbioloog.nl

Een betere basis voor gezonder wonen

Bouwbiologie Zwolle

De natuur is onze referentie

Analyse binnenmilieu

- Elektromagnetische velden
- Lichtkwaliteit
- Schimmels
- Woongiffen

Bouwadvies

- De mens centraal
- Integraal ontwerp
- Duurzaam
- MCS geschikt

Han Vrijmoed

Bouwbioloog IBN

Snelliuslaan 22
8024 XE Zwolle
Nederland

www.bouwbiologie-zwolle.nl

info@bouwbiologie-zwolle.nl

038 4544898

06 41478686

Elektrotechniek BOSMAN

Als u naar aanleiding van uw meetrapport nog vragen heeft op het gebied van elektra of voor het installeren van netvrijschakelaars of afgeschermd kabels.

Marten van Lubek

Van Ingenweg 35
6871 EM Renkum
info@elektrotechniekbosman.nl

tel. 0317 - 315251

www.elektrotechniekbosman.nl

Onze storingsdienst is dag en nacht en zeven dagen per week bereikbaar

Voor metingen en advies bij gevoeligheid
voor **E**lektro**M**agnetische straling

Gruterstraat 21
6981KB
Doesburg

Tel. 06-23 72 76 29
Informatie: www.emstraling.nl
Email: info@emstraling.nl

ESI 24 3-in-1 detector
eenvoudig te bedienen
Handig voor onderweg

Afschermd armaturen
nu met halogeenlampen
en E14/E27 adapters!

www.vitalitools.nl

024 3773155

info@vitalitools.nl

- ✓ Elektrogevoelig... en nu?
- ✓ De buurman werkt niet mee?
- ✓ Welke maatregelen moet ik nu uitvoeren?
- ✓ Hulp en advies bij een gesprek met werkgever of school?

Prins Bernhardlaan 56
3972 AZ Driebergen
T 087 - 873 20 24
E carolien@schooneveldadvies.nl
www.schooneveldadvies.nl

Bel dan de **Stralingscoach**

Voor ondersteuning en praktische tips, persoonlijke coaching & trajectbegeleiding bij sanering, met als doel om een normaal leven en werken met EHS-klachten dichterbij te brengen.

Bel of mail voor een vrijblijvend gesprek:

Carolien Schooneveld

T 087-8732024

E Carolien@SchooneveldAdvies.nl